

FAMILIER I AARHUS KOMMUNE

Indledning

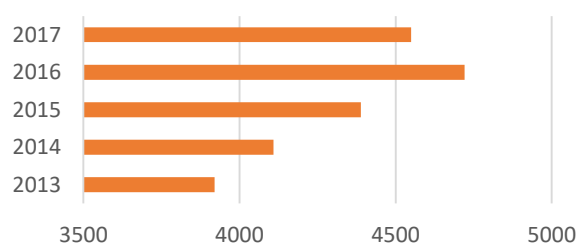
Som baggrund for Børn og Unge-udvalgets temadrøftelse med fokus på familien, er her udvalgte data om familier i Aarhus efterfulgt af en kort beskrivelse af Heckmans forskning, samt de familierettede indsatser, som Magistratsafdelingen for Børn og Unge tilbyder familier i Aarhus Kommune.

Familier i Aarhus Kommune

Karakteristika ved familier i Aarhus Kommune skitseres i følgende afsnit med data fra Danmarks Statistik. Oversigterne er opgjort i et tidsperspektiv fra 2013-2017 og/eller sammenlignes i 6-byerne, de seks største bykommuner i Danmark: København, Aarhus Odense, Aalborg, Esbjerg og Randers.

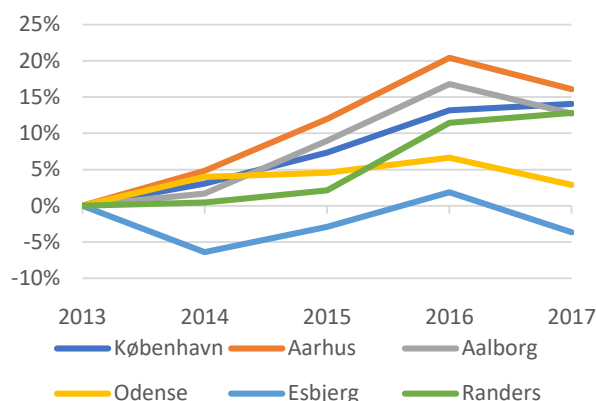
ANTAL NYFØDTE

Antal nyfødte i Aarhus Kommune er fra 2013-2016 steget hvert år. I 2013 var der 3920 nyfødte, mens der i 2016 var 4721 nyfødte. Fra 2016 til 2017 er antallet af nyfødte dog faldet med 171 nyfødte. Faldet fra 2016-2017 kan muligvis forklares af, at de ekstra mange fødsler i 2016.



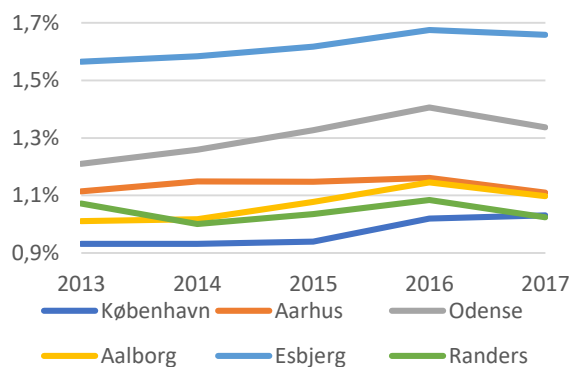
UDVIKLING I ANTAL NYFØDTE FRA 2013

Alle 6-byerne, med undtagelse af Esbjerg Kommune, har siden 2013 haft et øget antal nyfødte. Aarhus har i sammenligning haft den største procentvise stigning i antallet af nyfødte.



NYFØDTE I KOMMUNEN

I 2017 udgør nyfødte (0-1 årige) 1,11% af borgere i Aarhus Kommune. Generelt har der i Aarhus Kommune ikke været væsentlige forskelle i hvor stor en andel, nyfødte udgør af befolkningen. I 2017 udgør nyfødte mellem 1,02% og 1,66% af befolkningen i 6-byerne.

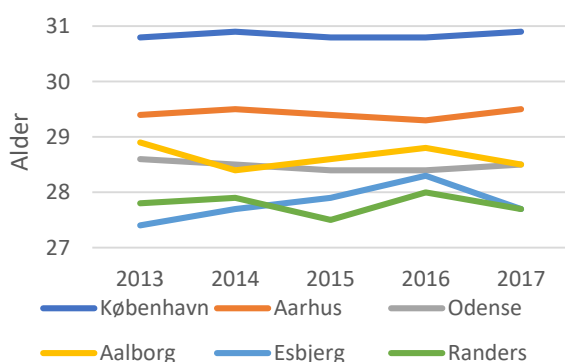


GENNEMSNITSALDER FOR FØRSTEGANGSFØDENDE

I 2017 er gennemsnitsalderen for førstegangsfødende i Aarhus Kommune 29,5 år. Gennemsnitsalderen for førstegangsfødende kvinder varierer for 6-byerne i 2017 mellem 27,7 år og 30,9 år. Generelt for 6-byerne i 2017 stiger gennemsnitsalderen for førstegangsfødende med størrelsen på kommunen, således at Aarhus Kommune næst efter København Kommune har den højeste gennemsnitsalder for førstegangsfødende. Der har ikke været væsentlige forskelle i gennemsnitsalderen i Aarhus Kommune fra 2013-2017.

I Danmark er der et stort fokus på gennemsnitsalderen for førstegangsfødende. Gennem de sidste 50 år er gennemsnitsalderen steget fra 23 til 29 år. En stor del af årsagen til den øgede gennemsnitsalder er, at forældre i et stigende omfang vælger at have uddannelse, karriere, økonomi og boligsituation på plads inden familieetablering

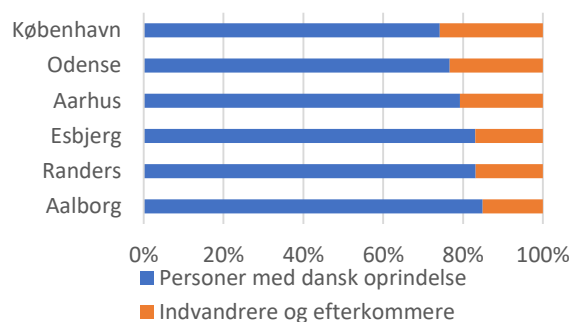
En øget gennemsnitsalder for førstegangsfødende påvirker blandt andet behovet for kunstig befrugtning. Det kan forklare, at der fødes flere babyer på baggrund af fertilitetsbehandling i de større byer sammenlignet med landsbyer. Eksempelvis fødes 10% af alle børn i Aarhus Kommune i 2016-2017 på baggrund af fertilitetsbehandling.



NYFØDTE EFTER MODERS HERKOMST

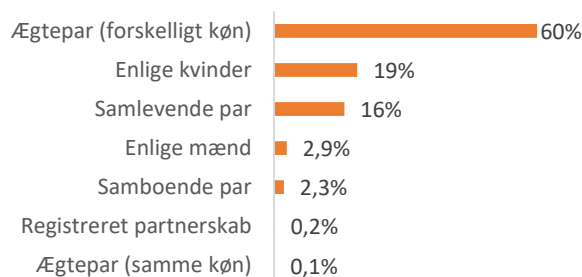
79% af de nyfødte i Aarhus Kommune har mødre med dansk oprindelse. Dette tal har ikke udviklet sig væsentligt i årene 2013-2017.

Størstedelen af de nyfødte i 6-byerne har i 2017 mødre med dansk oprindelse. Dette tal er højest i Aalborg Kommune med 85%, mens tallet for Københavns Kommune er 74%.



FAMILIETYPEN

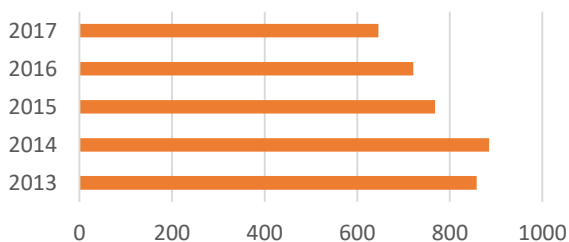
En familie er ifølge Danmarks Statistik kendetegnet ved "en eller flere personer, der bor på den samme adresse og har visse indbyrdes relationer". Pr. 1 januar 2017 lever størstedelen (60%) af de aarhusianske børn i familier bestående af ægtepar af forskelligt køn. Dernæst lever 19% med en enlig mor og 16% med samlevende par. Denne samme fordeling af familietyper gør sig gældende fra 2013-2017.



SKILSMISSE

I Aarhus Kommune er der fra 2013-2017 sket et fald i antallet af skilsmisser. Det laveste tal ses i 2017, hvor 646 blev skilt. Skilsmisseprocenten i Danmark er generelt faldet fra 2013 til 2017, hvor 46,75% blev skilt.

I Danmarks Statistik findes ikke tal for skilsmisser/brud i børnefamilier.

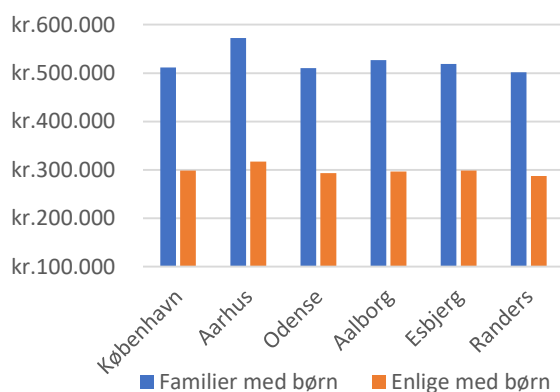


GENNEMSNITLIG DISPONIBEL INDKOMST

Gennemsnitlig disponibel indkomst² opgøres for enlige med børn og familier med børn³. I Aarhus Kommune har familier med børn en gennemsnitlig disponibel indkomst i 2016 på 572.662 kr., mens enlige med børn har en gennemsnitlig disponibel indkomst på 316.952 kr.

For 6-byerne har familier med børn i gennemsnit 1,8 gange højere disponibel indkomst end enlige med børn.

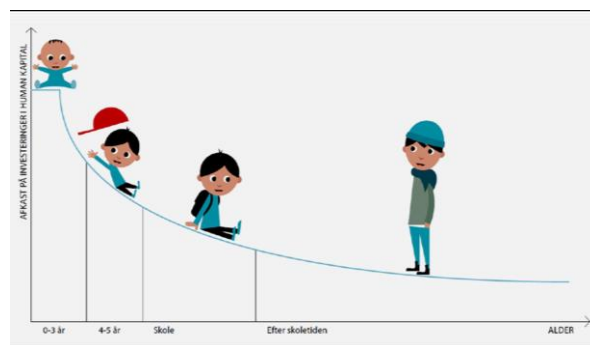
I sammenligning med 6-byerne har Aarhus de højeste disponible indkomster for både familier med børn og enlige med børn.



Heckman og familiens overgange

De seneste års forskning (bl.a. Heckman) viser, at investeringer i børnenes tidlige år har langt større positiv effekt på deres trivsel, læring og udvikling, end investeringer senere i livet. Jo tidligere man formår at give den rigtige og nødvendige støtte, desto større er sandsynligheden for, at barnet bliver i stand til at mestre livet.

Med andre ord kan tidligere, mere forebyggende indsatser mindske børnenes senere støttebehov – og ad den vej mindskes udgifterne til kompensere tiltag. Dermed er tidligere, mere forebyggende indsatser også det bedste bud på, hvordan man på én gang kan give alle børn og unge gode forudsætninger og sikre en mere effektiv ressourceudnyttelse.



Kilde: Heckman 2008

På den baggrund har Børn og Unges tilgang til krav om effektiviseringer været at investere og omprioritere med sigte på at styrke de tidligere, mere forebyggende indsatser.

TID TIL FORANDRING

Det at skulle have et lille barn er den første overgang, en ny familie står overfor. Overgangen, når man bliver en familie, er en af de faser, hvor kommende forældre ofte reflekterer over, hvad det er, de gerne vil give videre til deres barn, og hvad de ønsker at gøre anderledes. Dette kan vi som fagpersoner i kommunen benytte ved at tilbyde tidlig indsats i form af vejledning og støtte i den tidlige udfordrende nye situation.

I takt med at børnene bliver ældre, møder familierne nye overgange, hvor der igen er øget mulighed for, at familierne er motiverede for forandringer.

Familierettede indsatser i Børn og Unge, Aarhus Kommune

Det følgende afsnit beskriver indsatser, som Børn og Unge tilbyder familierne i Aarhus Kommune. Indsatserne er her inddelt efter barnets alder. Flere indsatser er midlertidigt finansieret blandt andet som led i tidligere mere forebyggende indsatser og investeringsmodel. Flere af disse forventes at ophøre indenfor 1-2 år. I det følgende markerer stjernen *, hvilke indsatser, der er midlertidige).



Graviditet



SÅRBARE GRAVIDE*

Sårbar Gravid er en tidlig indsats for sårbare gravide i Aarhus Kommune. Indsatsen indeholder besøg af sundhedsplejen i graviditeten, samarbejde med mødrehjælpen og fokus på bl.a. fødselsdepressionsscreening og efterfølgende indsats. Indsatsen skal sikre en tidligere og tryk relation for den sårbare gravide og bygger på tidlig støtte omkring evt. problematikker relateret til sårbarhed.



0-3 år



FAMILIEIVÆRKSÆTTERNE*

Familieiværksætterne er en tidlig generel forebyggende indsats, hvor forældrenes kompetencer styrkes via undervisning og inkluderende netværk. Familieiværksætterne støtter og styrker forældrene i de udfordringer, de møder i deres nye livssituation som børnefamilie og i deres opgaver som forældre.

Indsatsen skal styrke forældrenes ressourcer og familiens relationer både mellem forældre og barn og mellem forældrene indbyrdes. Hold med 9 forældrepar mødes til oplæg og netværk. Familierne mødes 12 gange – fra 32. graviditetsuge til barnet er 15 måneder. Temaerne er økonomi, parforhold, familieliv, barnets udvikling fysisk, psykisk og socialt. En sundhedsplejerske er gennemgående mødeleder. Sundhedsplejersken og eksterne oplægsholdere står for oplæggene på Familieiværksætterne.



[Se film om Familieiværksætterne her](#)

ADBB*

ADBB er en evidensbaseret metode til systematisk at observere den sociale og følelsesmæssige udvikling hos børn under to år.

Sundhedsplejersken bruger metoden til at se på, hvordan barnet søger kontakt med hende (en

fremmed). Dette giver et øjebliksbillede, som indgår i sundhedsplejerskens helhedsvurdering af barnets sociale og følelsesmæssige udvikling.

Sundhedsplejen i Nord og Nordvest afprøver i et projekt ADBB metoden.

MARTE MEO

Marte Meo er en vejledningsmetode, der hjælper med at styrke samspillet mellem forælder og barn. Dette kan være at tackle svære hverdagsituationer.

Sundhedsplejerske kan henvise til et Marte Meo-forløb, hvis enten hun eller forældrene oplever at barnet er svært at forstå, eller det er meget uroligt og grædende. Det kan også være at barnet har svært ved f.eks. at spise, falde i søvn, blive badet, eller har behov for særlig støtte til udvikling. Forældrene kan føle sig utilstrækkelige

Marte Meo-forløbet varetages af en specialuddannet sundhedsplejerske som besøger familien i hjemmet. Hun optager et videoklip med forældrene og barnet (5-7 min. pr besøg). Videoklippen bruges til at analysere samspillet, og til at vejlede forældrene ud fra dette.

TRIVSELSMØDE*

Trivselsmøde er et tværfagligt mødeforum, hvor forældre, dagtilbud, sundhedsplejersken samt en psykolog og en talehørerekonsulent fra Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR) deltager i en samtale om det 0-2-årige barns trivsel eller udvikling.

Trivselsmøde 0-2 år fokuserer på at forbedre den tidlige opsporing og rettidige indsats, at øge tværfagligheden og styrke samskabelsen med forældrene om deres barns udvikling eller trivsel.

OVERGANGSMØDE

Overgangsmødet er et tilbud til forældre om et møde med sundhedsplejersken og kommende dagtilbud i forbindelse med barnets start i dagtilbud. Formålet er at sikre den bedst mulige overgang fra hjemmet til dagtilbud.



3-6 år



READ – DAGTILBUD*

READ Dagtilbud er målrettet de ældste børn i dagtilbuddet, som er på vej i skole. Formålet med READ er at styrke børns sprog og forudsætninger for læsning samt ihærdighed.

Forældrene får udleveret en taske med bøger sammen med konkret vejledning om, hvordan man kan læse med sit barn for bedst muligt at støtte barnets sproglige udvikling. Børn og Unge har udarbejdet forskellige materialer, der giver eksempler og inspiration til læsningen derhjemme.

Alle dagtilbud i område Grenåvej Øst, Randersvej, Viborgvej og Silkeborgvej deltager i et forskningsprojekt, hvor der opnås ny, forskningsbaseret viden om metoder til vejledning af forældre i forhold til at styrke børns sprog- og læseudvikling.

FAMILIEGRUPPER I DAGTILBUD*

Familiegrupper er et bydækkende tilbud til familier med børn 0-7 år. I familiegruppen er det tanken, at hele familien deltager.

I familiegruppen kan forældre, sammen med andre forældre, reflektere over hverdagens udfordringer. Det giver mulighed for at fokusere på egne handlinger og øve sig i at være den forælder, man gerne vil være over for sit barn. Samtidig er der et tæt samarbejde med barnets daginstitution, som blandt andet indebærer, at de

Baggrundsnotat til temadrøftelse den 30. maj 2018

medarbejdere, som er tæt på barnet, er opmærksomme på barnets trivsel og udvikling undervejs i forløbet og reflekterer over, hvordan praksis i institutionen påvirker barnets adfærd.



[Se film om Familiegrupper her](#)



6-16 år



BACK2SCHOOL*

Back2school er en fraværsindsats til børn med bekymrende skolefravær. Back2school adskiller sig fra kommunens nuværende fraværsindsatser ved at bestå af psykologisk intervention. Igennem ti sessioner med barnet og barnets forældre, arbejdes der med de problemer, der forårsager barnets skolefravær. Derudover er der et tæt samarbejde med skolen med henblik på at få barnet tilbage i skolen igen.

READ – SKOLE (2. OG 3. KLASSE) *

Forskningsprojektet READ (Research in Educational Achievement and Development) er etableret i et samarbejde med Trygfondens nye Børneforskningscenter ved Aarhus Universitet, VIA-UC og Børn og Unge. Forskningsprojektet går ud på at undersøge, om det med en målrettet indsats overfor forældrene er muligt at hjælpe forældrene til at støtte deres børns kompetencer indenfor læsning og matematik.

SAMTALE MELLEM GENERATIONER (SMG)

Samtale mellem generationer omhandler børn og unges trivsel, fællesskaber og inklusion. Det er et tilbud til klasselærere i 7. klasse og i særlige tilfælde første halvdel af 8. klasse. Formålet med møderne er gennem dialog at fremme forståelsen mellem unge og forældre, samt give de unge holdninger og parathed til at begå sig i ungdomslivet. Sigtet er både forebyggende, trivselsfremmende, inkluderende samt kriminalpræventivt.

Indholdet på møderne er væsentlige ting fra ungdomslivet:

Klassens sociale liv, fællesskaber, fritid, mobning, komme-hjem-tider, fester, konfirmation, alkohol, tolerance, respekt, uhensigtsmæssig adfærd og kriminalitet, social pejling. De fleste skoler kender SMG-arrangementet som et godt og nyttigt værktøj i klasse- og forældresamarbejdet.

SKILSMISSEGRUPPER *

Der findes skilsmissegrupper på enkelte skoler i Aarhus Kommune. Sundhedsplejen er i gang med at undersøge behov og effekt for skilsmissegrupper på de konkrete skoler, men der er indtil videre alene tale om projekter.

BASISTEAM

Basisteam tilbyder udredning af børn med vedvarende psykiske vanskeligheder. Basisteam arbejder med tværfaglig udredning, som efterfølgende danner grundlag for en samlet indsats for barnet i samarbejde med forældrene og dagtilbud eller skole. Teamet består af læger, psykologer, samt en specialpædagog eller lærer.

Basisteamet tilbyder pædagogisk vejledning til de voksne omkring barnet. Desuden tilbyder det undervisning af personale i skoler og daginstitutioner, så de står bedre rustet til at inkludere børn med vanskeligheder i deres dagligdag.

Er der behov for det, samarbejdes der ligeledes med børnepsykiatere, speciallæger og alment praktiserende læger.





0-18 år



EN GOD FAMILIESTART*

En god familiestart i Aarhus er et gruppeforløb, hvor flygtningefamilier mødes i en fast gruppe med hinanden, mentorfamilier og pædagog og/eller lærer, og har en dialog på flygtningefamiliernes modersmål om familielivet i Danmark.

Initiativet er en del af Flygtningehandleplanen, der er udarbejdet på baggrund af en analyse af modtagelsen af flygtninge i Aarhus Kommune. De temaer, der behandles i modulerne tager afsæt i, hvad der har vist sig at være relevant for nye flygtningefamilier, når de skal begå sig i et nyt land med andre kulturelle koder og lavpraktiske forhold, der er svære at navigere i.

Forløbet består af fire moduler med følgende overskrifter:

- 1) Hverdag med arbejde og fritid
- 2) At være forældre i dansk dagtilbud/skole
- 3) Familieliv – netværk, parforhold, kønsroller og roller i hjemmet
- 4) Det danske sundhedssystem og sundhed i hverdagen.

Forløbet skal give et rum hvor flygtningefamilierne får en dialog med hinanden, mentorfamilierne og fagpersonerne fra kommunen om disse emner.

Projektet skal afprøves i to skoler og dagtilbud.

ÅBEN RÅDGIVNING I PPR

PPR og Specialpædagogik tilbyder åben rådgivning, hvor forældre kan få drøftet deres bekymringer med professionelle uden, at det bliver registreret.

Der tilbydes rådgivning fra læsekonsulenter, hvis bekymringen drejer sig om barnets læsning og generel hjælp med lektier. Der tilbydes rådgivning fra psykologer, hvis bekymringen drejer sig om barnets trivsel i hverdagen eller barnets udvikling. Derudover tilbydes der rådgivning fra talehørekonsulenter, hvis bekymringen drejer sig om barnets talesprog, f.eks. udtale, stemmebrug og stammen.

ABA-FORLØB*

ABA (Anvendt Adfærds Analyse) er et hjemmetræningstilbud tilbud til familier med autisme, hvor børnene enkelt integreres i dagtilbud eller skole.

ABA vil øge graden af inklusion for de deltagende børn, samt skabe større sammenhæng i tilbudsviften mellem MSB og MBU og forbedre anvendelsen af kommunens ressourcer inden for området.

SAMARBEJDE MED BOLIGSOCIALE OMRÅDER*

Der er i øjeblikket prøvehandling på et tættere samarbejde mellem kommunale tilbud og boligsociale tilbud til familier i Aarhus Kommune. Som et eksempel kan nævnes Vandtårnsområdet, hvor der afprøves familieiværksætterlignende tilbud i samarbejde med boligselskaberne.

FAMILIERETTEDE INDSATSER UDEN FOR BØRN OG UNGE

Ud over tilbud til familierne i Børn og Unge er det værd at nævne, at der også findes forebyggende indsatser målrettet familier i regi af andre magistratsafdelinger såsom Sociale forhold og Beskæftigelse, der under serviceloven har parrådgivning for forældre og Åben Anonym Rådgivning til både familier og par.

UDVIKLINGSPROJEKTER I GANG HVOR B&U ER INVOLVERET PÅ FAMILIEOMRÅDET

Med afsæt i Småbørnsløftet skrives der lige nu på en ansøgning til Egmontfonden i et samarbejde med VIA, Region Midtjylland, Mødrehjælpen, og Dansk Røde Kors, hvor fokus er på hvordan civilsamfundet kan støtte op omkring nye familier.

Et andet udviklingsprojekt der netop er sat i gang er RUST – styrkelse af resiliens⁴ hos udsatte gravide og deres barn gennem forbedring af samarbejde på tværs. Samarbejdet i komplekse sager udfordrer systemerne, idet udsatte familier ofte modtager hjælp fra flere afdelinger i kommunen og fra forskellige tilbud i regionen. Det er mange instanser med hver deres speciale, hver deres problemforståelse og hver deres faglighed. Det er en udfordring for den udsatte gravide, at der ikke altid er fælles mål i indsatsen samtidig med at hun skal møde rigtig mange og forskellige professionelle, med forskellige meninger om hvad der er til barnets og familiens bedste.

NOTER:

-
1. Sommer DB (2001). At blive en person: Forældreskab og børns tidlige følelser.
 2. Disponibel indkomst opgøres af indkomst efter skat og renter tillagt beregnet lejeværdi af egen bolig.
 3. Familier med børn kan enten være et ægtepar, et registreret partnerskab, samlevende par eller samboende par
 4. Resiliens er et fænomen eller en proces, som er udtryk for en relativ positiv tilpasning på trods af erfaring med betydelig modgang eller traumer (Luthar Jakobsen, 2014)

